

Колюпанова А.А.

Науковий співробітник НТБ ДонНТУ, аспірантка кафедри педагогіки СГПУ

Психологічне сприяння розвитку творчості молодих бібліотечних фахівців

Постановка проблеми. Виховання підростаючого професійного покоління становить важливе завдання будь-якої соціальної системи. Але в розвиненому суспільстві формування нової людини як особистості, що володіє високими моральними якостями, творчим ставленням до дійсності, суспільною активністю, перетворюється в головне завдання, будучи необхідною умовою його побудови. Професійний шлях молодих фахівців, що відповідають сучасним вимогам, залежить від подальшого вдосконалення роботи з розвитку творчого потенціалу молоді як провідного напрямку, що концентрує в собі можливості органічної єдності праці, виховання й розвитку на основі досягнень передової педагогічної та психологічної науки, підвищення майстерності кадрів, удосконалення методичної роботи. Адже тільки творча особистість може змінити ті покращити якість роботи всієї установи, запропонувати нові методи та напрямки роботи. Тож орієнтація молодих бібліотекарів на творчу діяльність вважається нами пріоритетним напрямком роботи в контексті сучасних вимог до працівника освіти.

Основною якістю особистості, що потребує особливої уваги та розвитку в сфері освіти є одна із сторін творчості, а саме професійна творчість особистості.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемою творчості сьогодні займаються багато психологів, слід зазначити роботи В.П. Рижова, Л.В. Александрова, М.К. Тітуїпкіной, О.Н. Шахматовой, Е.Б. Старовойтенко, Г. Е. Журавльова, А. И. Колкова, Н.Н. Грачова.

Творчий потенціал будь-якої людини характеризується рядом | особливостей, які є ознаками творчої особистості. Значимою характеристикою його є креативність як здібність перетворювати здійснювану діяльність у творчий процес, здібність зауважувати й формулювати альтернативи, брати під сумнів, уміння вникати в проблему й у той же час відірватися від дійсності, побачити перспективу, уміння бачити знайомий об'єкт з Іншого боку, в новому контексті.

У педагогічній психології склалась певна структура класифікації здібностей. У посібнику «Соціально-виховні технології» (авт. Г. К. Селевко, А.' Г. Селевко) пропонується наступна класифікація:

- за рівнем (ступеня досконалості) - слабка, середня, висока обдарованість, талант, геніальність.
- за особистою сферою: академічні (яскраво виражені здібності вчитися), трудові (в області практичних умінь і навичок), творчі (нестандартне мислення й бачення світу), розумові (уміння мислити, аналізуючи, зіставляючи факти), виконавські, фізичні.
- за спільністю прояву: загальні (активність, критичність, швидкість, увага), спеціальні (музичні, художні, математичні, літературні, конструктивно-технічні й т.д.).

Загальні здібності необхідні для виконання різних видів діяльності. Наприклад, така здібність як спостережливість, потрібна й художнику, і письменнику, і лікарю, і бібліотекарю. Організаторські здібності, розподіл уваги, критичність і глибина розуму, гарна зорова пам'ять, творча уява повинні бути властиві людям багатьох професій. Загальною й у той же час основною здібністю людини є аналітико-синтетична здібність. Завдяки їй людина розрізняє окремі предмети або явища в складному їхньому комплексі, виділяє головне, характерне, типове, уловлює саму суть явища, поєднує виділені моменти в новому комплексі й створює щось нове. Спеціальні здібності є умовами, необхідними для успішного виконання будь-якого, або одного конкретного виду діяльності. До них відносяться, наприклад, музичний слух, музична пам'ять і почуття ритму в музиканта, «оцінка пропорцій» у художника, педагогічний такт у педагога й т.п.

Виклад основного матеріалу. Проблема обдарованості являє собою комплексну проблему, основними з яких є проблеми виявлення, навчання й розвитку обдарованих фахівців. Фундаментом психолого-педагогічного процесу, що веде до досягнення висунутої мети, є створення умов для продовження освіти, **особистісного** й професійного росту, формування потреби до самовиховання шляхом підвищення рівня не тільки професійних завдань, але й всіх видів життєдіяльності, через навчання робітників прийомам самопізнання, саморозвитку, самовдосконалення. Від колективу бібліотеки потрібне здійснення заходів та створення умов праці й розвитку молодих фахівців, що забезпечують всебічний розвиток їхніх творчих здібностей і практичних навичок.

У визначенні творчої особистості особливе місце займає вибір, що постає перед будь-якою сферою людської діяльності: моральною, інтелектуальною, емоційно-вольовою, суспільною активністю. Рубінштейн С. Л. уважав, що мислення починається там, де створилася проблемна ситуація. Але що таке проблемна ситуація - це, у найпростішому випадку, ситуація, у якій є вибір із двох або більше можливостей. Причому в ситуації вибору людина перебуває практично постійно й незалежно від рівня діяльності.

Свобода особистості - найважливіша умова розвитку творчого потенціалу. Категорії свободи особи й волі вибору варто розглядати як проблему волі вибору видів діяльності. Тут мається на увазі саме творчі заняття і їхнє місце в колі всіх занять, які здійснюються не під тиском «зовнішньої мети», а завдяки глибокій внутрішньої мотивації, тобто види діяльності, які молодий бібліотекар вибирає сам з ростом його творчої активності, професійного рівня й компетенції. Творча особистість - це особистість із певним набором моральних, емоційних, морально-вольових якостей. В основі її діяльності лежать мотиви поведінки й діяльності, у якій ці мотиви можуть реалізуватися оптимально й для людини, і для суспільства.

Під час організації роботи дуже важливо досліджувати, які здібності є ключовими. Це допомагає знайти найбільш діючі методи їхнього розвитку, Роботу з розвитку творчого потенціалу особистості необхідно починати з діагностики. Ми пропонуємо свій варіант програми розвитку творчих здібностей молодих бібліотечних фахівців.

Перший етап включає в себе діагностику творчої активності молодих бібліотекарів (методика підготовлена М.І. Рожковим, Ю.С. Тютюнниковим, Б.С. Алішевим, Л.А. Воловичем), творчого мислення (методика П. Торранса), За висновками цієї діагностики

виявляються працівники з високим рівнем творчого потенціалу та творчої активності.

Наступним етапом соціально-психологічного супроводу молодих фахівців є залучення працівників до проведення масових заходів, розробки стендів та плакатів, виставкова робота, участь у психологічних заняттях. Завдяки цим заходам молоді бібліотекарі удосконалюють навички творчої діяльності, розвивають гнучкість, оригінальність та швидкість мислення.

Наведемо приклад заняття з розвитку творчих здібностей у молодих бібліотекарів.

На занятті можуть бути використані як специфічні професійні вправи так і вправи що розвивають загальну творчість.

Ділова гра «Модель бібліотечної виставки»

Мета: виявлення рівня умінь і навичок організації бібліотечних виставок співробітниками відділів обслуговування.

Хід гри

Перший етап: теоретична частина заняття. Ведучий коротенько викладає основні вимоги до виставкової діяльності, нагадує учасникам класифікацію виставок, роз'яснює основні поняття: «концепція», «модель», «оцінювання ефективності».

Другий етап: підготовка проектів. Учасники гри поділяються на дві команди. Кожна команда представляє окрему бібліотеку і отримує спеціальну матрицю, заповнивши яку складається знакова модель виставки (читацьке

призначення, цільове призначення, концепція, місце, назва, розділи, використані цитати, необхідні засоби для оформлення, супутні заходи, засоби реклами, способи оцінювання ефективності). На цю роботу відводиться 15 хвилин.

Третій етап: захист проектів. Представники кожної команди представляють колективні проекти. Учасники слухають виступи, задають питання, доповнюють доповідачів, коментують по ходу гри. Даний етап займає від 20 до 25 хвилин.

Четвертий етап: підведення підсумків. Ведучий підводить підсумки гри. Виявляє проблеми які виникли у команд, надає практичні рекомендації.

Із загальних вправ що сприяють розвитку творчої активності особистості можемо використати: «Генерація Ідей (за методом мозкового штурму)», «Асоціації з предметом», «Кольори», «Анаграми», «Портрет», «Арифмометр», «Детектив», «Нове бачення», «Самопрезентація», «Виставковий центр», «Мої перспективи».

Заняття доцільно проводити два рази на рік з дотриманням усіх вимог до проведення та організації психологічних занять (М. Форверг и Т. Альберг).

За результатами проведення заходів з розвитку творчих здібностей, всіх фахівців можна виділити модель творчого бібліотекаря - молодого фахівця:

Працівник має стійку потребу в знаннях, в оволодінні новими засобами діяльності. Прагне глибше пізнавати явища, які вивчає. Спостерігає, аналізує. Для нього пізнавальна діяльність має особистісне значення. Він прагне виконувати різноманітні завдання творчого характеру, шукати неординарні рішення при розгляданні різних проблем. Бажає досягти успіхів у нових ситуаціях. Приділяє багато уваги саморозвитку.

Працівник самостійно приймає рішення. Бере на себе організацію та керівництво діяльністю творчих груп, допомагає колегам, володіє не тільки обов'язковими професійними знаннями, а й працює з додатковими матеріалами. У нього добре сформовані загальні, спеціальні, самоосвітні та комунікативні навички та вміння.

Розвинені всі компоненти мислення (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, систематизація, класифікація, абстрагування, конкретизація). Він вміє мислити самостійно, критично, гнучко, оригінально.

Працівник пропонує декілька підходів щодо розв'язання задач. Бачить проблеми та об'єкти в різних ракурсах, використовує асоціації. Він ставить перед собою цілі і підпорядковує до них свою діяльність. Він фізично розвинений, працездатний, енергійний, емоційно стійкий.

Ця модель творчої особистості бібліотекаря є тим ідеалом до якого прагнуть у своїй роботі всі фахівці.

Висновки та перспективи подальшої роботи. В подальшому нами планується розширити роботу за даним напрямком, ввести додаткові заходи з розвитку творчих здібностей не тільки нових молодих співробітників, а й керівної ланки бібліотеки.

Література

1. Андреев В.И. Диалектика воспитания и самовоспитания творческой личности. - Казань: Изд-во Казанского ун-та. - 1988. - 240с.
2. Загвязинский В.И. Теория обучения: Современная интерпретация. - М: «Академия», 2001. - 192с.
3. Збаровская Н.В. Деловые игры для библиотечных специалистов: Сборник методических материалов. -М: ЛИБЕРЕЯ-БИБИНФОРМ, 2005. - 120с.
4. Метленков Н.Ф. Социальный заказ на творческую личность // Дидакт. - **1997.-№6.-С.23-24.**
5. Мистецтво життєтворчості особистості; Наук. - метод, посібник: У 2ч. - К., 1997. - Ч. 1: Теорія і технологія життєтворчості. - 392с.
6. Смирнов С.Д. Педагогика и психология высшего образования: от деятельности к личности. -М.: «Академия», 2001. -304с.